

Werken met geactualiseerde kerndoelen in het praktijkonderwijs

Een wegwijzer

Februari 2026

Verantwoording

2025 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur(s)

Annette van der Laan (SLO) & Jenny Seijdel (SLO)

Medewerking

Dit product is tot stand gekomen in samenwerking met de Sectorraad Praktijkonderwijs

Sectorraad
Praktijkonderwijs

Informatie

SLO
Postbus 502, 3800 AM Amersfoort
Telefoon (033) 4840 840
Internet: www.slo.nl
E-mail: info@slo.nl

AN Nummer 5.8055.011

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Welke set geactualiseerde kerndoelen geldt voor het praktijkonderwijs?	5
1.1 Kerndoelen voor het vo	5
1.2 Functionele kerndoelen voor het vso	6
2. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse sets geactualiseerde kerndoelen voor het vo?	8
3. Hoe kan het praktijkonderwijs omgaan met deze sets geactualiseerde kerndoelen?	10
3.1 Als uitgangpunt voor het onderwijsaanbod	10
3.2 Als uitwerking van een beredeneerd aanbod	10
Referenties	12
Bijlage 1	13
Beschrijving praktijkonderwijs	13
Bijlage 2	15
Betrokkenheid praktijkonderwijs bij de actualisatie van kerndoelen	15

Inleiding

Deze wegwijzer *Werken met geactualiseerde kerndoelen in het praktijkonderwijs* beschrijft het gebruik van geactualiseerde kerndoelen binnen het praktijkonderwijs. De wegwijzer gaat ook in op hoe je voor deze sector met de geactualiseerde kerndoelen kunt werken en wat daarbij wettelijk verplicht is.

Deze wegwijzer beantwoordt de volgende vragen:

1. Welke set geactualiseerde kerndoelen geldt voor het praktijkonderwijs?
2. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse sets geactualiseerde kerndoelen voor het vo?
3. Hoe kan het praktijkonderwijs omgaan met deze sets geactualiseerde kerndoelen?

1. Welke set geactualiseerde kerndoelen geldt voor het praktijkonderwijs?

Voor het praktijkonderwijs gelden de wettelijke kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo). Het praktijkonderwijs (pro) is gebonden aan de algemene [Wet voortgezet onderwijs 2020 \(WVO 2020\)](#) en kent geen aparte set aan kerndoelen. Wel is specifiek geregeld dat het praktijkonderwijs haar onderwijs zoveel mogelijk op basis van de kerndoelen vo verzorgt. De kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn door SLO in opdracht van ministerie van OCW geactualiseerd in 2025 (zie 1.1) en worden gefaseerd wettelijk vastgesteld en ingevoerd.

In de onderwijspraktijk van het praktijkonderwijs is deze set kerndoelen, gezien de brede doelgroep, mogelijk niet voor alle leerlingen passend. In de WVO is een artikel opgenomen waarin staat dat het praktijkonderwijs beredeneerd mag afwijken van de kerndoelen, om zo beter aan te sluiten bij het leerpotentieel van een leerling (artikel 2.31, WVO 2020). Dit betekent dat er ruimte is om de functionele kerndoelen voor het vso (zie 1.2) te benutten bij het opstellen van een passend onderwijsaanbod voor leerlingen in het praktijkonderwijs.

Hieronder worden de diverse sets aan geactualiseerde kerndoelen beschreven en een toelichting gegeven wat die betekenen voor het werken met deze doelen in het praktijkonderwijs.

1.1 Kerndoelen voor het vo

[Kerndoelen voor het voortgezet onderwijs](#) biedt het wettelijk inhoudelijk kader voor vo-scholen (onderbouw), pro-scholen en scholen met het vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Ze beschrijven wat leerlingen moeten leren en ervaren om zich stap voor stap te kunnen ontwikkelen. Ze geven richting aan wat leerlingen nodig hebben voor een goede doorstroom naar vervolgonderwijs en om volwaardig mee te doen in de samenleving. De geactualiseerde kerndoelen zijn inclusiever geformuleerd, zodat zoveel mogelijk leerlingen naar de kerndoelen toe kunnen werken. Dit betekent dat deze kerndoelen naar verwachting passend zijn voor leerlingen in het praktijkonderwijs en voor leerlingen in het vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs.

Specificatie voor praktijkonderwijs

De set kerndoelen voor de onderbouw van het vo vormt het inhoudelijk kader voor het onderwijs aan leerlingen in het praktijkonderwijs. Anders dan bij het

onderwijs aan leerlingen in de andere schoolsoorten in het voortgezet onderwijs, gelden deze kerndoelen voor het praktijkonderwijs niet alleen voor de onderbouw, maar voor de hele schoolperiode. Het praktijkonderwijs kent geen centraal examen en daarom blijven deze kerndoelen het inhoudelijk kader voor de gehele schoolperiode.

1.2 Functionele kerndoelen voor het vso

- Set voor uitstroomprofiel dagbesteding
- Set voor uitstroomprofiel arbeidsmarkt

[Functionele kerndoelen](#) is een nieuwe benaming voor de kerndoelen voor het so (zeer moeilijk lerend en meervoudig beperkt) en het vso (uitstroomprofiel dagbesteding of arbeidsmarkt). De functionele kerndoelen zijn de inhoudelijke na te streven doelstellingen voor het onderwijsprogramma. Ze beschrijven wat leerlingen moeten leren en ervaren om zich stap voor stap te kunnen ontwikkelen. In het speciaal onderwijs geven deze kerndoelen richting aan wat leerlingen nodig hebben voor een goede doorstroom naar het voortgezet speciaal onderwijs, met uitstroomprofiel dagbesteding of arbeidsmarkt. Voor het voortgezet speciaal onderwijs geven de functionele kerndoelen richting aan wat leerlingen nodig hebben voor een goede doorstroom naar wonen, werken, vrije tijd en burgerschap en om volwaardig mee te doen in de samenleving. Functionele kerndoelen zijn gericht op het ontwikkelen van praktische en toepassingsgerichte vaardigheden, met zelfredzaamheid in de maatschappij als belangrijk aandachtspunt. Deze kerndoelen bevatten daarmee inhoud die belangrijk zijn voor het functioneren in de samenleving, het uitoefenen van een beroep en keuzes met betrekking tot het persoonlijk leven. De functionele kerndoelen zijn beschreven vanuit hoge verwachtingen, waarbij het aan de school is om te beoordelen welk doel passend, haalbaar en uitdagend genoeg is voor een leerling.

Functionele kerndoelen vallen onder de [Wet op de expertisecentra \(WEC\)](#) en bieden een kader voor onderwijs aan leerlingen die zeer moeilijk lerend en/of meervoudig beperkt zijn en uitstromen naar dagbesteding of arbeidsmarkt. De functionele kerndoelen richten zich met name op leerlingen in profiel 2 t/m 5 van het [landelijk doelgroepenmodel](#) (Sectorraad GO, 2023). In deze wegwijzer gaat het om de functionele kerndoelen voor de vso uitstroomprofielen dagbesteding en arbeidsmarkt.

Specificatie voor het praktijkonderwijs

In het praktijkonderwijs volgen de leerlingen onderwijs dat gebaseerd is op de geactualiseerde kerndoelen voor de onderbouw vo. In de onderwijspraktijk van

het praktijkonderwijs kunnen echter situaties ontstaan waarbij leerlingen bepaalde kerndoelen niet kunnen behalen. In dat geval is het werken met functionele kerndoelen, met name de set voor het vso uitstroomprofiel arbeidsmarkt, passender. Omdat de functionele kerndoelen in de WEC zijn geregeld en niet onder de WVO 2020, geldt voor het praktijkonderwijs geen wettelijke verplichting om deze functionele kerndoelen te vertalen naar een onderwijsaanbod. Het benutten van de functionele kerndoelen biedt echter wel mogelijkheden om het onderwijsaanbod op maat vorm te geven.

2. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse sets geactualiseerde kerndoelen voor het vo?

De geactualiseerde kerndoelen voor het gehele voortgezet onderwijs zijn verschenen in drie sets (SLO, november 2025):

1. kerndoelen voor de onderbouw vo (inclusief praktijkonderwijs) en het vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs;
2. functionele kerndoelen voor het vso uitstroomprofiel dagbesteding;
3. functionele kerndoelen voor het vso uitstroomprofiel arbeidsmarkt.

Deze sets kerndoelen zijn te downloaden via [Actualisatie van de kerndoelen - SLO](#). Naar verwachting zal er begin 2026 op de website van SLO een digitale tool beschikbaar komen, waar deze sets aan geactualiseerde kerndoelen beschikbaar zijn en je ze makkelijk met elkaar kunt vergelijken.

De aanleiding voor de actualisatie van de kerndoelen is onder andere de wens om ze beter te laten aansluiten bij de actuele ontwikkelingen in de samenleving en het onderwijs. Voor negen leergebieden¹ zijn kerndoelen geactualiseerd; voor de functionele kerndoelen zijn ze voor vier leergebieden² gereed. Functionele kerndoelen voor de overige leergebieden volgen in 2026/2027. Alle geactualiseerde kerndoelen zijn concreter geformuleerd, zodat duidelijker beschreven is wat leerlingen moeten leren en ervaren. De kerndoelen zijn opgebouwd uit een kernzin en doelzinnen met uitwerkingen. In het ontwikkeltraject is er aandacht besteed aan het gebruik van de kerndoelen in het (v)so en het praktijkonderwijs. Hierdoor zijn de kerndoelen 'inclusiever' geformuleerd (zie bijlage 2).

De kerndoelen vo en de functionele kerndoelen vso zijn zoveel mogelijk gelijktijdig ontwikkeld. Hierdoor vertonen de sets kerndoelen overeenkomsten:

- De definitie van het begrip 'kerndoel' is voor alle sets gelijk: het is een doelstelling die beschrijft waar leerlingen mee in aanraking moeten komen (aanbodsdoelen), welke inspanningen er van hen worden verwacht met het

¹ Kerndoelen po/vo zijn gereed voor de volgende leergebieden: Nederlands, rekenen en wiskunde, burgerschap, digitale geletterdheid, mens en maatschappij, mens en natuur, moderne vreemde talen, kunst en cultuur, bewegen en sport.

² Functionele kerndoelen so/vso zijn gereed voor: Nederlands, rekenen en wiskunde, burgerschap, digitale geletterdheid.

oog op ervaringen (ervaringsdoelen) en wat ze uiteindelijk moeten beheersen (beheersingsdoelen).

- De sets kerndoelen omvatten een brede basis van inhouden waar alle leerlingen recht op hebben.
- De sets zijn opgebouwd volgens een vaste structuur: een karakteristiek, een overzicht en de (functionele) kerndoelen met uitwerkingen.
- De sets hanteren zoveel mogelijk hetzelfde raamwerk en inhouden per leergebied.
- De sets zijn zo ontwikkeld dat scholen ruimte behouden voor een eigen schoolvisie en eigen keuzes voor accenten op basis van de leerlingenpopulatie of identiteit.

De sets kerndoelen zijn vergelijkbaar in structuur en opbouw en hebben waar relevant dezelfde inhoud. Dit biedt mogelijkheden voor schoolteams om tegelijkertijd meerdere sets naast elkaar te gebruiken.

Toch zijn er ook (inhoudelijke) verschillen te ontdekken. Het is goed daar kennis van te nemen als je meerdere sets naast elkaar gebruikt. In de tabel hieronder worden de verschillen tussen de diverse sets beschreven.

Versillen tussen de sets kerndoelen	
Kerndoelen onderbouw vo	Functionele kerndoelen vso
Ambitieuze kerndoelen geldend voor de onderbouw vo, die een basis vormen voor een heterogene leerlingenpopulatie.	Ambitieuze kerndoelen die gelden als streefdoelen voor diverse doelgroepen binnen het vso.
Doelgroepen: praktijkonderwijs, vmbo, havo, vwo of vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs. De kerndoelen moeten aansluiten op de examenprogramma's in de bovenbouw.	Doelgroepen: vso uitstroomprofielen dagbesteding of arbeidsmarkt. De functionele kerndoelen moeten aansluiten op maatschappelijke redzaamheid naar wonen, werken, vrije tijd en burgerschap.
Uitgangspunt: inhouden met name gericht op het opdoen van kennis, vaardigheden en houdingen van het leergebied.	Uitgangspunt: inhouden met name gericht op zelfredzaamheid en praktische toepassingen van het leergebied, binnen alledaagse contexten.
Mix van beheersingsdoelen, aanbodsdoelen en ervaringsdoelen.	Mix van ervaringsdoelen, beheersingsdoelen en aanbodsdoelen. Er is meer op nadruk op ervaringsdoelen.
Geordend in negen leergebieden: Nederlands, rekenen en wiskunde, burgerschap, digitale geletterdheid, moderne vreemde talen, mens en maatschappij, mens en natuur, kunst en cultuur, bewegen en sport.	Geordend in dezelfde negen leergebieden als het vo, met drie aanvullende leergebieden: voorbereiding op dagbesteding, voorbereiding op arbeid en leervoorwaardelijke kerndoelen.

3. Hoe kan het praktijkonderwijs omgaan met deze sets geactualiseerde kerndoelen?

3.1 Als uitgangspunt voor het onderwijsaanbod

Scholen voor praktijkonderwijs moeten hun aanbod zo veel mogelijk baseren op de kerndoelen onderbouw vo, al mogen ze daarvan afwijken op basis van het leerpotentieel van de leerling. Het doel is dat leerlingen zo zelfstandig mogelijk functioneren in wonen, werken, vrije tijd en burgerschap, met aandacht voor de beroepsgerichte component van het onderwijs.

De kerndoelen voor de onderbouw voortgezet onderwijs dienen daarmee als onderlegger bij het ontwikkelen van het onderwijsaanbod in wonen, werken, vrije tijd en burgerschap. Op basis van deze kerndoelen worden schooldoelen ontwikkeld. Als schooldoelen al bestaan (bijvoorbeeld op basis van [het Curriculum Praktijkonderwijs](#)), dan is een verwijzing van schooldoelen naar de relevante kerndoelen belangrijk. Daarmee wordt gewerkt aan een doelgericht en samenhangend curriculum gebaseerd op een landelijk inhoudelijk kader.

3.2 Als uitwerking van een beredeneerd aanbod

Ruimte voor maatwerk en individuele ontwikkelingsdoelen bestaat al in het praktijkonderwijs en wordt per leerling vastgelegd in een Ontwikkelingsperspectief (OPP) en een Individueel Ondersteuningsplan (IOP). Een OPP wordt opgebouwd vanuit het onderwijskundig rapport van de basisschool, waarin ondersteuning en bevorderende en belemmerende factoren van de leerling worden opgenomen en tijdens de schoolperiode op het praktijkonderwijs wordt aangevuld. In het IOP staan de sectorkeuze en leerdoelen waaraan de leerling wil werken voor een bepaalde periode, in overleg met ouders en mentor. Dit kan op gebied van theorie, praktijk en sociale vaardigheden zijn. Beide plannen worden minimaal een keer in het jaar geëvalueerd en, indien nodig, worden bijgesteld.

Daarnaast geeft de wet mogelijkheden om beredeneerd af te wijken. De WVO 2020 staat toe (artikel 2.31) dat binnen het praktijkonderwijs beredeneerd kan worden afgeweken van de kerndoelen op basis van het leerpotentieel van een leerling. Deze uitzonderingen neem je dan op in het OPP. Bij het bepalen van je onderwijsaanbod voor deze leerlingen kunnen de functionele kerndoelen vso, die officieel gelden voor vso arbeidsmarkt en dagbesteding, behulpzaam zijn. Vooral op gebieden als zelfstandigheid, arbeidstoeleiding en maatschappelijke

participatie sluiten de functionele kerndoelen vso goed aan bij wat nodig is voor het praktijkonderwijs.

Referentiekader en -niveaus taal en rekenen

Praktijkonderwijs is erop gericht dat leerlingen zoveel mogelijk de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen bereiken die voor het praktijkonderwijs zijn vastgesteld (artikel 2.31, WVO 2020). Dit betekent in de praktijk dat het praktijkonderwijs een inspanningsverplichting heeft om leerlingen referentieniveau 1F te laten bereiken. Voor leerlingen die kunnen doorstromen naar vervolgonderwijs is het zinvol als ook niveau 2F op onderdelen wordt behaald.

In het perspectief van de geactualiseerde kerndoelen, eindtermen en taal- en rekenisen heeft SLO, in opdracht van OCW, een *Advies Referentiekader Taal en rekenen* opgeleverd (SLO, juli 2025). Dit advies bevat scenario's voor de toekomst van het referentiekader en adviezen, aanbevelingen en overwegingen over een mogelijke toekomstige invulling van referentieniveaus. Dit advies ligt voor aan OCW in afwachting van vervolgstappen. Vooralsnog is het huidige referentiekader leidend.

Referenties

- Advies over de toekomst van het Referentiekader Taal en Rekenen (juli 2025). SLO.
- Sectorraad GO (2023). Landelijk doelgroepenmodel GO (versie voortgezet onderwijs). Doelgroepenmodel VO - Doelgroepenmodel
- Wet voortgezet onderwijs 2020.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0044212/2025-08-01>

Bijlage 1

Beschrijving praktijkonderwijs

Praktijkonderwijs is voortgezet onderwijs. Hier leert een leerling vooral praktische vaardigheden. Zo worden leerlingen zo goed mogelijk voorbereid op de maatschappij. Alle leerlingen volgen een eigen ontwikkelplan. Leren, werken, redzaamheid, burgerschap en vrije tijd zijn daarbij belangrijke aspecten. Meestal duurt de opleiding 5 jaar.

Na het praktijkonderwijs stromen leerlingen uit naar werk of het mbo (niveau 1 of 2) en een klein deel naar het vmbo of dagbesteding/beschut werk. Het praktijkonderwijs kent geen centraal examen.

Leerlingen in het praktijkonderwijs ontvangen sinds 2022 aan het einde van hun opleiding een schooldiploma. Dit diploma is voorzien van een portfolio waarin de resultaten staan die de leerling heeft behaald. Een aanzienlijk deel van de leerlingen behaalt een entree-diploma (mbo niveau-1) in het praktijkonderwijs. Daarnaast behalen leerlingen branchecertificaten en/of praktijkverklaringen. Dit versterkt de positie van praktijkonderwijs-leerlingen op de arbeidsmarkt en in de samenleving.

(Bron: [Wat is praktijkonderwijs? | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/praktijkonderwijs))

Wettelijke status kerndoelen voor het praktijkonderwijs

- [Wet voortgezet onderwijs 2020](#)
Het praktijkonderwijs valt onder de WVO 2020 en dient zich daarmee te richten op de algemene kerndoelen voor het voortgezet onderwijs.
- Afwijken van kerndoelen:
Volgens artikel 2.31 van de WVO 2020 kan het praktijkonderwijs beredeneerd afwijken van de kerndoelen om een passend onderwijsaanbod te realiseren, gebaseerd op het leerpotentieel van de leerling.

Inrichting van het praktijkonderwijs (artikel 2.31, WVO 2020)

- Praktijkonderwijs omvat:
 - aangepast theoretisch onderwijs, persoonlijkheidsvorming en het aanleren van sociale vaardigheden;

- voorbereiding op het uitoefenen van functies op de regionale arbeidsmarkt.
- Praktijkonderwijs wordt zoveel mogelijk verzorgd op basis van de kerndoelen, en op de scholen voor praktijkonderwijs in de provincie Fryslân ook zoveel mogelijk op basis van de kerndoelen Friese taal en cultuur, zoals bedoeld in [artikel 2.15 WVO 2020](#).
- Praktijkonderwijs is erop gericht dat leerlingen zoveel mogelijk de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen bereiken die voor het praktijkonderwijs zijn vastgesteld op grond van [artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel c, van de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen](#).
- Het bevoegd gezag van een school voor praktijkonderwijs richt voor dat onderwijs een samenhangend, onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag verzorgd onderwijsprogramma in.
- Bij algemene maatregel van bestuur worden voor het praktijkonderwijs regels gesteld over de vakken die dat onderwijs ten minste omvat en het onderwijs in de praktijk van de uitoefening van een vak of beroep.
- Het bevoegd gezag van een school voor praktijkonderwijs kan, met inachtneming van het tweede, derde lid en zevende lid van [artikel 2.38 WVO 2020](#), indien dat voor de leerling noodzakelijk is, bij het aanbieden van dat onderwijs afwijken van het bepaalde bij of krachtens [artikel 2.39 WVO 2020](#).
- Het bevoegd gezag beschikt over geordende gegevens inzake het onderwijsprogramma.

Bijlage 2

Betrokkenheid praktijkonderwijs bij de actualisatie van kerndoelen

Op een aantal manieren is het praktijkonderwijs betrokken geweest bij de actualisatie van de kerndoelen.

- Meerdere praktijkonderwijsscholen hebben in 2023/2024 deelgenomen aan SLO-bijeenkomsten van de 'klankbordgroep specifieke onderwijsbehoeften'. Met als doel om vanuit die doelgroep-expertise mee te denken over de passendheid en relevantie van de kerndoelen onderbouw vo voor het praktijkonderwijs.
- Leraren praktijkonderwijs zijn onderdeel geweest van een aantal kerndoelenteams (voor bepaalde leergebieden) en hebben meegewerkt met de ontwikkeling van kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.
- Meerdere praktijkonderwijsscholen hebben meegedaan aan de 'fase van beproeven', waarin de kerndoelen op bruikbaarheid werden besproken en uitgetest in de onderwijspraktijk.
- Meerdere scholen praktijkonderwijs hebben feedback gegeven op deze werkwijze.

Bezoekadres

Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres

Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40

E info@slo.nl

W www.slo.nl

[company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

[SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)